

Μουσικοτροπίες

περιοδική έκδοση
του συλλόγου φοιτητών
του τμήματος
μουσικών σπουδών του Α.Π.Θ.
τεύχος 1/91/Φεβρουάριος 1991
Θεσσαλονίκη

Η ΜΟΥΣΙΚΟΤΗΤΑ
ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΘΕΑΤΡΑ
ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΕΡΓΟ

– Ένας υψηλός ενεργειακός μετασχηματιστής –

Ο καθηγητής Ε. Μουτσόπουλος βλέπει στο μουσικό έργο «μια ιδιαίτερη οντότητα με αυξημένη εσωτερική ένταση και εξωτερική ακτινοβολία». Συμφωνούμε απόλυτα μαζί του αναγνωρίζοντας, ταυτόχρονα, την αυθεντία του στον χώρο αυτό. Στο παρόν κείμενο θα επιχειρήσουμε να κατα- και, ταυτόχρονα, αναδείξουμε τον μεσικό χαρακτήρα του μουσικού έργου, αποκαλύπτοντάς το ως μετασχηματιστή, και πιστεύοντας ότι ενισχύουμε την παραπάνω θέση του φωτισμένου ακαδημαϊκού Διδασκάλου. Ας μη θεωρηθεί βλάσφημη η προσπάθειά μας αυτή· πρόθεσή μας είναι ν' αντιμετωπίσουμε την Τέχνη και τα φαινόμενά της κατά τρόπον, ώστε και την διάνοιά μας να ικανοποιούμε με, έστω λογικοφανείς, εξηγήσεις, αλλά και την πραγματικότητα αυτών να προσεγγίζουμε.

Η Τέχνη και οι εκδηλώσεις της προκαλούν ανέκαθεν την έκπληξη του ανθρώπου, ο οποίος της απέδιδε και θεϊκή προέλευση κάποτε. Είναι γεγονός ότι υπάρχει πάντα κάτι σε αυτήν που μας διαφεύγει, που παραμένει ασύλληπτο από τη νόησή μας. Έτσι, την εντάσσουμε στο πεδίο του προσωπικού, του υποκειμενικού, αγνοώντας ότι διεκδικεί και αυτή μια πραγματικότητα, ότι είναι αντικειμενική. Αν η Τέχνη διαφέρει από και υπερβαίνει την Επιστήμη είναι γιατί η πρώτη εκκινά άνωθεν, ενώ η δεύτερη κάτωθεν· αν η πρώτη σχετίζεται με την αιτία, η δεύτερη συνδέεται με το αποτέλεσμα· αν η πρώτη δημιουργεί, η δεύτερη εξηγεί. Η νεώτερη (μετά τον Bacon) Επιστήμη αποδεχόμενη αποκλειστικά τα δεδομένα της άμεσης αισθητηριακής αντίληψης, αυτοπεριορίστηκε στο ενεργειακό πεδίο που αντιστοιχεί στο εξελικτικό επίπεδο του ανθρώπου και την βαθμίδα του μέσου ανθρώπου, δηλαδή στο πεδίο όπου η πλειονότητα των ανθρώπων έχει άμεση πρόσβαση. Έτσι, η Επιστήμη μπορεί να θεωρηθεί φύσει λαϊκή, αφού στηρίζεται στην κοινή λογική και εμπειρία, που διαθέτουν οι περισσότεροι άνθρωποι. Αντίθετα, η Τέχνη υπερβαίνει αυτό το πεδίο εκκινούσα από ένα υψηλότερο ποιοτικά, στο οποίο πρόσβαση έχουν ελάχιστοι άνθρωποι (αυτό που οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται από την Τέχνη είναι μόνον οι εκδηλώσεις της). Έτσι, η Τέχνη είναι φύσει αριστοκρατική, αφού πρόσβαση στο πεδίο της έχουν ελάχιστοι (ευαίσθητοι έως μεγαλοφυείς) και σπάνια (έμπνευση). Και εδώ οφείλεται η αμηχανία που αισθανόμαστε να ορίσουμε και εξηγήσουμε, δηλαδή ν' αντιμετωπίσουμε επιστημονικά την Τέχνη. Στην Τέχνη υπάρχει αντικειμενικότητα για όσους μπορούν να την συλλάβουν.

Η μουσική συνιστά την πιο γνήσια έκφρασή της, γιατί συνδέεται λιγότερο απ' οποιαδήποτε άλλη με το πεδίο της Επιστήμης. Το μουσικό έργο αποτελεί τον πιο αυθεντικό φορέα της, γιατί προκύπτει ως σύνθεση και εξισορρόπηση της διάνοιας με την διαίσθηση του συνθέτη, της εργασίας με την έμπνευση, εξασφαλίζοντας μια στερεότητα και, ταυτόχρονα, λειτουργικότητα που ευνοεί στον υψηλότερο βαθμό την μεσική λειτουργία που επιτελεί.

Αν παλαιότερα εκφράσαμε αμηχανία και αδυναμία να ορίσουμε το μουσικό έργο, τώρα δεχόμαστε με βεβαιότητα ότι τούτο είναι πέρ' απ' όλα δομή κατεξοχήν, δομή εμποτισμένη με υψηλής ποιότητας ενέργεια (αν αυτό βοηθά, ας το παραλληλίσουμε με ένα θνητό σώμα εμβαπτιζόμενο στα νερά της Στυγός). Η ηχητική του αναπαράσταση και η γραφική

του παράσταση δεν είναι παρά εκδηλώσεις του. Η διαδικασία διαμόρφωσης ενός μουσικού έργου είναι πολύ σχηματικά η εξής: ένα εξαιρετικό άτομο (συνθέτης) σε μια εξαιρετική στιγμή (έμπνευση) κατορθώνει να εισχωρήσει στο πεδίο της Τέχνης αποσπώντας, ασυνείδητα, ένα ενεργειακό της σπέρμα (Ιδέα). Στη συνέχεια, διαμορφώνει μια δομή που εμποτίζεται από αυτό το σπέρμα. Δεν είναι ψέμμα ότι η διαδικασία σύνθεσης ενός μουσικού έργου είναι πνευματική κυοφορία. Όταν ολοκληρώνεται αυτή, το έργο αποσπάται από τον κυοφέροντα οργανισμό και εγκαινιάζει την ζωή του ως κατεξοχήν οντότητας. Μια τέτοια θεώρηση δεν περιορίζει την ελευθερία του καλλιτέχνη, αφού αυτός μπορεί να διαμορφώσει ελεύθερα την δομή του έργου, δεν του επιτρέπει, όμως, και ασυδοσίες, αφού το σπέρμα είναι δεδομένο. Όσο μεγαλύτερη διαισθητική ικανότητα διαθέτει ο συνθέτης τόσο το σπέρμα είναι πλουσιότερο, όσο μεγαλύτερη κατασκευαστική ικανότητα, τόσο στερεότερη δομή παρέχει στο έργο. Έργα που στερούνται του σπέρματος αυτού είναι απλές κατασκευές (έτσι μπορεί να εξηγηθεί η προβληματική σύγχρονη πρωτοποριακή μουσική). Έργα που στερούνται της στέρεας δομής έχουν ανισορροπίες. Τα μεγάλα έργα εμφανίζουν θαυμαστή εξισορρόπηση των δύο αυτών παραγόντων. Μεταχειριζόμενοι μυθολογική ορολογία μπορούμε να πούμε ότι ένα μουσικό έργο είναι καρπός της ένωσης μιας θεάς και ενός θνητού, ένας ημίθεος που μεσολαβεί για τους ανθρώπους στους θεούς. Η μοναδική αυτή του σύσταση του επιτρέπει να έχει πρόσβαση στο πεδίο της Τέχνης και να λειτουργεί μεσικά ανάμεσα στα δύο αυτά πεδία. Τούτο σημαίνει πως μετασηματίζει την ενέργεια του υψηλότερου, ώστε να είναι συμβατή με αυτήν του χαμηλότερου. Σε σχέση με το υψηλότερο, συσσωρεύει ενέργεια· σε σχέση με το χαμηλότερο, την αποδεσμεύει. Κάθε φορά που εκτελούμε ή γράφουμε ή με οποιοδήποτε τρόπο προσεγγίζουμε ένα μουσικό έργο, ενεργοποιούμε αυτόν τον μετασηματιστή, επιφέρουμε συντονισμό στη δομή και αποδεσμεύεται η συσσωρευθείσα και μετασχηματισθείσα ενέργεια. Όσο πιο κατάλληλες είναι οι συνθήκες (π.χ. καλός ερμηνευτής, καλό όργανο, δεκτικό κοινό κ.λ.π.) τόσο περισσότερη και ποιοτικά υψηλότερη ενέργεια απελευθερώνεται. Ας σκεφθούμε, λοιπόν, γιατί στην ακρόαση ενός συγκεκριμένου έργου «ανατριχιάζουμε», «θέλουμε να βγούμε από το δέρμα μας», «βρισκόμαστε σε υψηλές σφαίρες» και στην ακρόαση κάποιου άλλου παραμένουμε αδιάφοροι.

Η Τέχνη για μας είναι αντικειμενική και εντοπίζεται σε ένα υψηλότερο από αυτό που συνειδητοποιούμε ενεργειακό πεδίο, το δε μουσικό έργο είναι το κατεξοχήν μέσο που συνδέει αυτά τα δύο πεδία, εμπλουτίζοντας το παρόν πεδίο με υψηλής ποιότητας ενέργεια. Συνειδητοποίηση της μεσικής λειτουργίας του μουσικού έργου, συνεπάγεται βελτίωση της ίδιας της ικανότητάς μας να συλλάβουμε τον κόσμο και την διάρθρωσή του, και τη δυνατότητα εμπλουτισμού της ζωής μας με νέες εμπειρίες, δηλαδή την διεύρυνση της συνειδητότητάς μας και άρα την δικαίωση της ίδιας μας της ύπαρξης.

Σύνταξη – Καταγραφή:
Ηλίας Χρυσοχοϊδης, 22-1-91

Σημ.: Τα παραπάνω είναι γενικά και σχηματικά διατυπωμένα, γιατί η έκταση του κειμένου και η επιθυμία να γίνουν κατανοητά, μας επέβαλε την επιλογή αυτή. Αντισταθμιστικά, λοιπόν, αποκαλύπτουμε ότι η βάση της Επιστήμης και η κορυφή της Τέχνης ταυτίζονται. (Το Μυστήριο της Θείας Αναστροφής αποκαλύπτεται, για όσους μπορούν να το συλλάβουν).

Υ.Γ.: Στο πρόβλημα της εξεύρεσης πηγών ενέργειας εμείς προτείνουμε ως λύση τα μουσικά έργα. Αν ένας μαγεμένος αυλός μπορεί να κινεί αντικείμενα, ένα μουσικό έργο σαφώς μπορεί περισσότερα.